

Н. О. Кодацька

кандидат соціологічних наук
завідувач кафедри журналістики
e-mail: dom1237@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0516-5333
Університет митної справи та фінансів
вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000, Україна

О. І. Обласова

кандидат історичних наук
доцент кафедри журналістики
e-mail: jaskrava.kraina@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4898-1560
Університет митної справи та фінансів
вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000, Україна

О. В. Цвєтаєва

кандидат наук з соціальних комунікацій
доцент кафедри журналістики
e-mail: lenatsv@ukr.net, ORCID: 0000-0002-8072-6578
Університет митної справи та фінансів
вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЕТИЧНИХ ЗАСАД ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета дослідження – аналіз сучасних європейських стандартів етики в журналістиці, визначення їхньої ролі у формуванні професійних норм, огляд етичних дилем і викликів, з якими стикаються медійники в процесі їх дотримання, розробка на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення системи етичної регуляції у сфері медіа.

Методологія дослідження. У ході дослідження використано метод нормативно-правового аналізу для вивчення міжнародних документів та етичних кодексів різних європейських країн, що визначають етичні принципи поведінки журналістів; порівняльний метод – для виявлення спільних рис і відмінностей у національних та міжнародних стандартах журналістської етики.

Результати. Проведено огляд теоретичних засад та сучасного стану європейських стандартів етики в журналістиці. Здійснено порівняльний аналіз основних принципів етичних журналістських кодексів європейських країн та Кодексу етики українського журналіста. Виявлено основні тенденції в розвитку етичних норм сучасних європейських медійних практик. Проведено аналіз дилем та викликів, з якими стикаються журналісти при дотриманні етичних стандартів. Виявлено, що кодекси журналістської етики в європейських країнах мають багато спільних рис, що зумовлено прагненням захищати демократичні цінності та свободу слова. Проте, культурні, правові та соціальні відмінності визначають різницю в підходах до регуляції. Для підвищення ефективності етичної регуляції рекомендовано продовжувати гармонізацію стандартів, приділяючи особливу увагу викликам цифрової епохи та загрозам поширення дезінформації.

Запропоновано для використання вітчизняними редакціями етичних моделей, які б враховували особливості сучасного медіасередовища європейських країн, де поєднуються технологічні інновації, міжкультурне різноманіття та глобальні виклики. Їхня імплементація сприятиме адаптації українських етичних стандартів до сучасних реалій та підвищенню довіри до медіа як інституції.

Розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи етичної регуляції в журналістиці. Зазначені рекомендації спрямовані на гармонізацію, посилення ефективності та адаптацію етичної регуляції до сучасних викликів. Їхнє впровадження сприятиме підвищенню довіри до медіа, зміцненню демократичних інститутів і розвитку журналістики як незалежної суспільної інституції.

Новизна. Розкрито базові засади етичних кодексів різних європейських країн та виявлено тенденції змін етичних ландшафтів у журналістиці у зв'язку з розвитком цифрових технологій; запропоновано нові етичні моделі, які б враховували особливості сучасного медіасередовища.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для розробки та вдосконалення внутрішніх етичних кодексів медіаорганізацій, оскільки дотримання європейських стандартів сприяє підвищенню репутації медіа для аудиторії та партнерів. Якісна журналістика, що відповідає європейським етичним стандартам, також є важливим фактором конкурентоспроможності медіа на ринку.

Ключові слова: європейські стандарти журналістської етики, етичні принципи журналістської діяльності, протидія дезінформації, національні етичні кодекси, цифровізація медіа.

I. Вступ

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що зі зростанням рівня цифровізації, інформаційного перенасичення та дезінформації роль журналістики стає дедалі важливішою для формування суспільної думки, забезпечення демократичних принципів та захисту прав людини. У цьому контексті питання етичних засад журналістської діяльності набуває особливої значущості.

Європейські стандарти етичної журналістики, закріплені в міжнародних і національних кодексах, деклараціях та конвенціях, є важливим орієнтиром для журналістів у виконанні їхньої професійної місії. Вони сприяють забезпеченню об'єктивності, достовірності, неупередженості та відповідальності у висвітленні подій. Проте динамічний розвиток медіа, зокрема поява нових платформ і соціальних мереж, ставить перед медійниками нові виклики, такі як поширення дезінформації, порушення приватності, маніпуляції громадською думкою. Це зумовлює необхідність адаптації етичних стандартів до сучасних умов.

Дослідження цієї теми є актуальним також у контексті інтеграційних прагнень України. Для гармонізації національних медійних практик з європейськими принципами важливо враховувати міжнародний досвід та особливості регулювання журналістської етики в Європі. Це сприятиме підвищенню якості інформації, захисту прав громадян на отримання достовірної, об'єктивної та збалансованої інформації, а також запобіганню зловживанням медійною владою. Зокрема, такі принципи, як об'єктивність, неупередженість, прозорість, захист приватного життя та відмова від мови ворожнечі, є ключовими в умовах функціонування демократичного суспільства.

Таким чином, дослідження європейських стандартів етичних засад журналістської діяльності є не лише теоретично важливим, але й практично значущим. Воно надає змогу осмислити сучасні виклики журналістської етики, виявити проблеми, пов'язані з їх імплементацією в різних країнах, і виробити рекомендації для вдосконалення професійної діяльності журналістів у глобалізованому світі.

Тема європейських стандартів етичних засад журналістської діяльності посідає важливе місце в сучасних наукових дослідженнях, зокрема в галузях журналістикознавства та медіаправа. Вивчення етичних принципів, що регулюють роботу журналістів у Європі, пов'язане з аналізом міжнародних документів, таких як Європейська конвенція з прав людини, Декларація принципів поведінки журналістів Міжнародної федерації журналістів, а також різноманітних національних кодексів.

У дослідженнях європейських учених значну увагу приділено питанням об'єктивності, достовірності та відповідальності журналістів. Наприклад, роботи К. Шарля висвітлюють роль журналістської етики у формуванні довіри до медіа, наголошуючи на важливості дотримання прав людини та уникнення дискримінації в журналістських матеріалах. У свою чергу, П. Шлезінгер аналізує питання впливу політичного контексту на дотримання етичних стандартів у роботі журналістів, зокрема в умовах цензури чи пропаганди. Окрему увагу приділено питанням цифровізації медіа. У роботах Дж. Крейга та М. Кемпбелла розглянуто вплив нових медіа на дотримання етичних стандартів, зокрема в умовах поширення фейкових новин, маніпулятивної інформації та порушення конфіденційності.

Українські науковці та медіаексперти, такі як В. Різун, В. Іванов, Г. Почепцов, О. Кутовенко, А. Куликов, О. Довженко, Д. Дуцик, А. Сафаров акцентують увагу на адаптації європейських етичних стандартів у національному контексті. Зокрема, вони досліджують питання впливу європейських стандартів на розвиток української журналістики в умовах євроінтеграції. Значний інтерес становлять праці, присвячені аналізу Кодексу етики українського журналіста порівняно з європейськими аналогами, що надає змогу виявити спільне та відмінне в підходах до професійної відповідальності.

Таким чином, питання європейських стандартів етики журналістики є багатограним і актуальним. Поглиблене вивчення запропонованої теми є важливим для розробки ефективних механізмів забезпечення етичності журналістської діяльності в умовах глобалізації та сучасних викликів.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою цієї статті є проаналізувати сучасні європейські стандарти етики в журналістиці, визначити їхню роль у формуванні професійних норм, зробити огляд етичних дилем і викликів, з

якими стикаються медійники у процесі їх дотримання, розробити на цій основі рекомендацій щодо вдосконалення системи етичної регуляції у сфері медіа.

У роботі використано метод нормативно-правового аналізу для вивчення міжнародних документів та етичних кодексів різних європейських країн, що визначають етичні принципи поведінки журналістів; порівняльний метод – для виявлення спільних рис і відмінностей у національних та міжнародних стандартах журналістської етики.

III. Результати

Етичні стандарти журналістської діяльності є невід'ємною складовою демократичного суспільства. У сучасному світі медійники стикаються з багатьма викликами, пов'язаними з технологічним прогресом, глобалізацією та політичними тисками. Тобто поступово, з розвитком людства, професії та засобів комунікації відбувається уточнення й перегляд деяких етичних норм поведінки з інформацією [1, с. 11]. У європейських країнах, де свобода слова є фундаментальною цінністю, розроблено низку національних та міжнародних документів, які регулюють етичні аспекти журналістської діяльності. Європейські стандарти журналістської етики базуються на принципах, закріплених як у національних етичних кодексах, так і в міжнародних документах, що сприяє їхній гармонізації. Водночас нові виклики, такі як цифровізація, дезінформація та зростання політичного тиску, потребують адаптації цих стандартів. Майбутнє журналістської етики залежить насамперед від здатності міжнародних та національних організацій швидко реагувати на зміни в медіасередовищі.

До основних етичних принципів журналістської діяльності належать:

1. Принципи правдивості та точності. Правдивість є одним із базових принципів журналістики. Кодекс етики журналістів Німеччини (*Deutscher Pressekodex*) підкреслює, що журналісти повинні перевіряти достовірність інформації, уникати спотворень і надавати повну картину подій. Водночас Кодекс професійної етики французьких журналістів (*Charte d'éthique professionnelle des journalistes*) вимагає, щоб журналісти надавали лише перевірену інформацію і не поширювали недостовірні чутки [10, с. 86].

2. Незалежність і неупередженість. Європейські етичні стандарти закликають журналістів залишатися незалежними від політичного, комерційного чи іншого впливу. Кодекс етики журналістів Великої Британії (*Editor's Code of Practice*) наголошує на необхідності уникнення конфлікту інтересів. Резолюція Ради Європи № 1003 (1993 р.) також визначає, що журналістська діяльність повинна бути вільною від будь-якого зовнішнього тиску, який може вплинути на правдивість чи об'єктивність [14, с. 112].

3. Повага до приватного життя та людської гідності. Захист приватного життя громадян є важливим елементом журналістської етики. В італійському *Кодексі журналістської етики (Carta dei doveri dei giornalisti)* прописано, що журналісти повинні уникати вторгнення в особисте життя людей, якщо це не має значення для суспільного інтересу. Також у *Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод* (ст. 8) зазначено право на повагу до приватного і сімейного життя, яке журналісти повинні враховувати під час своєї роботи [4].

4. Повага до людської гідності та недискримінація. Європейські кодекси журналістської етики забороняють дискримінацію за ознаками раси, статі, релігії чи інших характеристик. У *Deutscher Pressekodex* дискримінаційні матеріали чітко заборонені, особливо якщо вони базуються на стереотипах. У французькому кодексі журналісти мають уникати мови ненависті та поширення дискримінаційних висловлювань [4].

Основними міжнародними нормативно-правовими документами, що регулюють етичні журналістські стандарти, є Декларація принципів поведінки журналістів (Міжнародна федерація журналістів, 1954 р.), Резолюція Ради Європи № 1003 (1993 р.), Хартія Мюнхенської декларації журналістів (1971 р.), Хартія свободи преси (1987 р.). Декларація принципів поведінки журналістів встановлює ключові принципи журналістської етики, серед яких: повага до правди та права громадськості на правдиву інформацію; уникнення дискримінації за будь-якою ознакою; захист джерел інформації. Резолюція Ради Європи стала базовим документом для уніфікації етичних стандартів у країнах – членах Ради Європи. Вона закликає журналістів дотримуватися об'єктивності, перевіряти інформацію та уникати маніпуляцій. Хартія Мюнхенської декларації журналістів встановлює десять принципів, які стосуються свободи слова, правдивості, поваги до прав людини, недопустимості підробки інформації та комерційного тиску.

Кодекси журналістської етики в європейських країнах є важливими документами, які регулюють діяльність медіа в демократичних суспільствах. Більшість кодексів акцентують увагу на необхідності захисту журналістів від політичного, економічного чи іншого впливу. В *Editor's Code of Practice* (Велика Британія) детально розглядається уникнення конфлікту інтересів, включаючи отримання подарунків або фінансової вигоди. В італійському кодексі *Carta dei doveri dei giornalisti* вказується на важливість протидії спробам маніпуляцій з боку політичних структур. Принцип поваги до приватного життя широко представлений у більшості європейських кодексів, хоча межі приватного життя можуть відрізнятись. У Кодексі етики журналістів Іспанії наголошується на забороні вторгнення у приватне життя, якщо це не стосується суспільного

інтересу. У британському Editor's Code of Practice чітко визначено, коли розкриття приватної інформації може бути виправдане суспільним інтересом [8]. Отже, у європейських кодексах журналістської етики простежується низка спільних елементів: висока увага до точності, правдивості та об'єктивності матеріалів, заборона дискримінації та мови ворожнечі, акцент на необхідності захисту приватного життя, визнання незалежності журналістів як фундаментального принципу.

Незважаючи на схожість ключових принципів, таких як правдивість, незалежність, неупередженість, між ними існують значні відмінності, зумовлені історичними, культурними та правовими особливостями кожної країни. У Великій Британії визначення суспільного інтересу є широким, і цей принцип може виправдовувати вторгнення у приватне життя, якщо йдеться про корупцію чи значущі суспільні проблеми. У Франції та Німеччині межі суспільного інтересу є вузькими, і вторгнення у приватне життя дозволяється лише у виняткових випадках. У Німеччині контроль за дотриманням етичних норм здійснюється Пресою радою, яка розглядає скарги громадян і виносить рішення про порушення. У Великій Британії існує незалежна організація Independent Press Standards Organisation (IPSO), яка не лише моніторить порушення, але й надає рекомендації щодо підвищення етичних стандартів [6, с. 48].

Щодо відмінностей у підході до свободи слова, то у Франції наголошується на тому, що свобода слова має бути врівноважена відповідальністю за точність і вплив інформації. У Великій Британії акцент робиться на захисті свободи слова навіть за умов висвітлення контроверсійних тем, якщо це обґрунтовано суспільним інтересом. Також по-різному здійснюється регулювання роботи в онлайн-просторі. У Великій Британії кодекс розглядає етичні аспекти діяльності журналістів у цифровому середовищі, включаючи соціальні мережі. У більшості країн контент в інтернеті регулюється менш деталізовано, що створює прогалини в регуляції етики у цифровій сфері.

Також необхідно зазначити ті виклики у впровадженні етичних стандартів, з якими сьогодні стикаються більшість країн світу. По-перше, це актуалізація проблеми дезінформації. Швидкість поширення інформації в інтернеті ускладнює перевірку фактів і сприяє розповсюдженню фейкових новин. Недостатність регулювання роботи в цифровому середовищі створює додаткові виклики для впровадження етичних стандартів. По-друге, політичний тиск – у деяких країнах Європи журналісти стикаються з загрозою цензури або переслідувань.

Отже, кодекси журналістської етики в європейських країнах мають багато спільних рис, що зумовлено прагненням захищати демократичні цінності та свободу слова. Водночас культурні, правові та соціальні відмінності визначають різницю в підходах до регуляції. Для підвищення ефективності етичної регуляції необхідно продовжувати гармонізацію стандартів, приділяючи особливу увагу викликам цифрової епохи та загрозам поширення дезінформації.

Спробуємо порівняти основні принципи етичних журналістських кодексів європейських країн та Кодексу етики українського журналіста. Кодекс етики українського журналіста, як і аналогічні документи в європейських країнах, ґрунтується на загально визначених принципах правди, незалежності, поваги до людської гідності, але також враховує національні особливості. Принцип правдивості також є основним, з акцентом на обов'язковості перевірки джерел та недопущення публікації недостовірних даних. Щодо принципу незалежності журналіста, то в Кодексі етики українського журналіста значна увага приділяється уникненню конфлікту інтересів і забороні отримання фінансової вигоди за підготовку матеріалів [1, с. 31]. Вимога поважати приватне життя є чітко прописаною, але національний кодекс містить менше деталізованих критеріїв, за яких порушення приватності може бути виправдане. Також передбачено заборону дискримінації, але менше уваги приділено інклюзивному підходу до висвітлення тем, пов'язаних із вразливими групами населення. Пункт про відповідальність перед суспільством є загальним, без детальних рекомендацій для роботи в умовах криз або конфліктів.

У національному законодавстві особливу увагу приділено висвітленню конфліктів, що регулюється окремими положеннями про захист прав жертв та уникнення мови ворожнечі. Також враховується специфіка інформаційного простору України, який часто перебуває під впливом зовнішньої пропаганди. У європейських кодексах подібні питання менш деталізовані, оскільки їхній медіапростір меншою мірою стикається з викликами війни. Проте, Кодекс етики українського журналіста не враховує виклики цифрового середовища, тоді як британський та французький кодекси більш детально розглядають етику роботи в інтернеті та соціальних мережах.

Отже, Кодекс етики українського журналіста значною мірою узгоджується з етичними стандартами європейських країн, такими як правдивість, повага до приватного життя та недискримінація. Однак специфіка українського контексту, включаючи інформаційні загрози, війна та менш розвинена система саморегуляції визначають унікальні риси національного кодексу. Для підвищення ефективності етичної регуляції в Україні доцільно інтегрувати європейський досвід деталізації принципів щодо суспільного інтересу та конфіденційності, розвивати механізми саморегуляції та розширювати повноваження органів, що моніторять дотримання етичних стандартів. Крім того, звернути більше уваги на регуляцію роботи

в цифровому середовищі, враховуючи виклики сучасної інформаційної епохи. Це дозволить зміцнити довіру до медіа та сприяти інтеграції України в європейський інформаційний простір.

Ґрунтуючись на значному досвіді етичної саморегуляції медіасередовища європейських країн, можна запропонувати такі етичні моделі в журналістській діяльності для використання вітчизняними редакціями:

1. Модель прозорої журналістики (Transparency Journalism Model). У сучасному медіасередовищі зростає потреба в довірі до джерел інформації, тому ця модель передбачає розкриття журналістами джерел фінансування медіа, методів збору даних і обробки інформації, надання читачам доступу до першоджерел (за умови дотримання конфіденційності), використання сучасних технологій для документування і перевірки справжності матеріалів.

2. Модель відповідальної платформи (Responsible Platform Model). З огляду на зростання ролі цифрових платформ у поширенні новин, ця модель акцентує на співпраці журналістів з технологічними платформами для боротьби з дезінформацією, розробці спільних стандартів етичного розміщення новинного контенту, впровадженні механізмів ідентифікації та маркування неправдивої інформації, створеної алгоритмами [15].

3. Модель «етики участі» (Participatory Ethics Model). Ця модель відповідає сучасним тенденціям інтерактивного спілкування між журналістами та аудиторією і передбачає активне залучення аудиторії до процесу створення контенту через спільні проекти, опитування чи краудсорсинг, розробку кодексів поведінки для громадських кореспондентів, які беруть участь у створенні новинного контенту, забезпечення відкритого діалогу з аудиторією для корекції помилок і покращення взаємної довіри.

4. Модель інклюзивної журналістики (Inclusive Journalism Model). У контексті багатокультурності та різноманітності європейських суспільств ця модель орієнтована на: збалансоване представлення інтересів різних соціальних, культурних і етнічних груп, використання принципів недискримінації та рівності у висвітленні суспільно важливих тем, організацію регулярних тренінгів для журналістів із тематики міжкультурної комунікації.

5. Модель «етики алгоритмів» (Algorithmic Ethics Model). У цифровому середовищі все більше новин створюється та поширюється за допомогою алгоритмів. Ця модель враховує відповідальність журналістів за контент, створений із використанням штучного інтелекту, зобов'язання медіаорганізацій розкривати алгоритмічні методи відбору новин, регулювання використання генеративних технологій у контенті, щоб уникнути маніпуляцій чи введення аудиторії в оману.

6. Модель екологічної журналістики (Sustainable Journalism Model). Зважаючи на зростання уваги до проблем сталого розвитку, ця модель передбачає висвітлення питань кліматичних змін, енергетичної безпеки та соціальної відповідальності бізнесу в етичному ключі, уникнення сенсаційності при подачі новин, пов'язаних із катастрофами чи екологічними кризами, створення міждисциплінарних груп журналістів, науковців і громадських діячів для підготовки точного й неупередженого контенту.

7. Модель персоналізованої етики (Personalized Ethics Model). Враховуючи роль окремих журналістів як медійних брендів, ця модель наголошує на розробці особистих етичних декларацій журналістів, які працюють як незалежні автори чи блогери, відповідальності за контент у соціальних мережах, навіть якщо він публікується на особистих сторінках, відкритості щодо конфліктів інтересів і особистих уподобань, які можуть впливати на подачу матеріалу.

8. Модель кризової журналістики (Crisis Journalism Model). Ця модель актуальна для роботи в умовах війни, пандемій чи інших кризових ситуацій. Вона передбачає підвищену увагу до достовірності інформації, щоб уникати паніки чи маніпуляцій, захист прав журналістів, які працюють у небезпечних умовах, розробку спеціалізованих протоколів для етичного висвітлення кризових подій.

9. Модель «етики впливу» (Impact Ethics Model). У відповідь на зростання впливу журналістів на суспільну думку ця модель акцентує на оцінці потенційних наслідків публікації матеріалів, особливо в конфліктних ситуаціях, відповідальності за формування медіанаративів, які можуть впливати на політичну чи соціальну стабільність, балансі між свободою слова та потребою уникнення радикалізації або дискримінації [15].

Запропоновані моделі враховують специфіку сучасного європейського медіасередовища, де поєднуються технологічні інновації, міжкультурне різноманіття та глобальні виклики. Їхня імплементація сприятиме адаптації українських етичних стандартів до сучасних реалій та підвищенню довіри до медіа як інституції.

Зважаючи на виклики і загрози сучасного медіасередовища, можна запропонувати низку рекомендацій щодо вдосконалення системи етичної регуляції у сфері медіа для європейських країн. По-перше, це уніфікація етичних стандартів у межах ЄС та Ради Європи. Рекомендується створити єдиний базовий етичний кодекс для журналістів країн – членів ЄС, що ґрунтуватиметься на загально визнаних принципах правдивості, незалежності, поваги до приватного життя та недискримінації. Цей кодекс повинен враховувати особливості національних правових систем,

але водночас забезпечувати єдиний підхід до ключових етичних питань. По-друге, це інституціоналізація контролю за дотриманням етичних норм. Рекомендується створити незалежні національні та наднаціональні органи для моніторингу дотримання етичних стандартів у сфері медіа. Такі інститути мають бути вільними від політичного чи комерційного впливу та отримувати повноваження щодо винесення рекомендацій і застосування санкцій за порушення етики. По-третє, освітні програми з медіаетики. Для підвищення обізнаності журналістів і майбутніх фахівців медіа рекомендується запровадити обов'язкові освітні курси з журналістської етики у вищих навчальних закладах, а також програми підвищення кваліфікації для працівників медіа. Особливий акцент має бути зроблено на нових викликах цифрової епохи, таких як фейкові новини, алгоритмічні упередження та маніпуляції.

Також важливим є запровадження стандартів цифрової журналістики. З огляду на швидкий розвиток цифрових технологій, рекомендується доповнити етичні кодекси положеннями, які регулюють роботу в онлайн-середовищі. Це включає боротьбу з дезінформацією, прозорість алгоритмів у поширенні контенту та захист персональних даних користувачів. Наступний крок – механізми захисту журналістів від зовнішнього тиску. Для забезпечення незалежності журналістів рекомендується розробити міжнародні правові механізми, які захищатимуть їх від політичного, економічного чи фізичного тиску. Зокрема, це може бути створення фондів правової допомоги для журналістів, які зазнали переслідувань.

Для залучення громадськості до регуляції етичних норм рекомендується створити платформи, де громадяни могли б брати участь у формуванні та моніторингу етичних стандартів. Наприклад, через подачу скарг на порушення етики чи участь у громадських консультаціях щодо змін у кодексах. Ще одна рекомендація – співпраця на міжнародному рівні. Для ефективного впровадження етичних норм необхідно активізувати співпрацю між європейськими та міжнародними організаціями. Рекомендується створення єдиної платформи для обміну досвідом та узгодження стандартів у медіасфері. Також необхідна розробка загальноєвропейських стандартів боротьби з дезінформацією. У відповідь на проблему поширення фейкових новин рекомендується створити європейські рекомендації щодо боротьби з дезінформацією. Вони мають включати як технічні рішення, так і етичні зобов'язання журналістів щодо ретельної перевірки джерел.

Надзвичайно важливою є також реформа саморегулятивних органів. Необхідно вдосконалити механізми саморегуляції у сфері медіа. Рекомендується забезпечити прозорість і підзвітність медійних організацій перед суспільством, розширити повноваження етичних комісій і зробити їхні рішення обов'язковими до виконання. Крім того, рекомендується запровадити систему моніторингу наслідків порушень етичних стандартів для суспільства. Це дозволить виявляти основні проблеми у сфері медіа та вдосконалювати етичні механізми з урахуванням отриманих даних.

Зазначені рекомендації спрямовані на гармонізацію, посилення ефективності та адаптацію етичної регуляції до сучасних викликів. Їхнє впровадження сприятиме підвищенню довіри до медіа, зміцненню демократичних інститутів і розвитку журналістики як незалежної суспільної інституції.

IV. Висновки

Упровадження європейських стандартів етики журналістської діяльності має важливе значення для розвитку сучасної медіагалузі та зміцнення демократичних процесів в Україні. Це сприяє кращому розумінню сучасних тенденцій у журналістиці й розробці ефективних механізмів забезпечення етичних стандартів, цінностей і принципів у національних медійних практиках.

Значущість дослідження цієї теми зумовлена не лише важливістю відповідності діяльності медіа міжнародним стандартам, а й новими викликами, які постають перед журналістами в умовах інформаційних воєн, пропаганди та маніпуляцій. Відсутність чітких етичних орієнтирів може призводити до порушення прав аудиторії, зниження довіри до медіа та поглиблення суспільної поляризації. Особливої уваги набуває вивчення європейських стандартів етики журналістики в контексті інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні. Ухвалення цих стандартів є важливим кроком для адаптації вітчизняних медіа до європейського інформаційного простору, а також підвищення рівня професійної відповідальності журналістів.

У статті подано огляд теоретичних засад та сучасного стану європейських стандартів етики в журналістиці. Здійснено порівняльний аналіз основних принципів етичних журналістських кодексів європейських країн і Кодексу етики українського журналіста. Запропоновано для використання вітчизняними редакціями етичних моделей, які б враховували особливості сучасного медіасередовища європейських країн. Також розроблено рекомендації щодо вдосконалення європейської системи етичної регуляції в журналістиці. Виявлено, що кодекси журналістської етики в європейських країнах мають багато спільних рис, що зумовлено прагненням захищати демократичні цінності та свободу слова. Проте, культурні, правові та соціальні відмінності визначають відмінності в підходах до регуляції. Для підвищення ефективності етичної регуляції рекомендовано продовжувати гармонізацію стандартів, приділяючи особливу увагу викликам цифрової епохи та загрозам поширення дезінформації.

Список використаної літератури

1. Журналістська етика : посібник для підготовки до державного іспиту / за ред. В. П. Мостового, В. В. Різуна. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
2. Кутювенко О. Маніпуляції в новинах та інші етичні виклики для українських журналістів. URL: <http://surl.li/uujoxr> (дата звернення: 03.09.2024).
3. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Харків : Vivat, 2022. 384 с.
4. Стандарти Ради Європи у сфері медіа : Законодавчий бюлетень. Київ, 2005. 357 с. URL: https://old.archives.gov.ua/International/R_E_final.pdf (дата звернення: 03.09.2024).
5. Bessarab A., Volynets G, Kodatska N, Mykytiv H, Ostrovska N. The development of critical thinking and fact-checking as a basis for shaping the media culture and psychological health of modern youth. *Journal of Interdisciplinary Research AD ALTA*. 2023. № 13. P. 115–119.
6. McQuail D. *Media accountability and freedom of publication*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 320 p.
7. International federation of journalists. *Global charter of ethics for journalists*. 2019. 16 p.
8. Lönnendonker J. *Media accountability and transparency in Europe*. Cham : Springer, 2015. 250 p.
9. Singer J. *Ethical challenges in digital journalism*. Cham : Springer, 2022. 180 p.
10. Kayser-Bril N. *Journalism, truth, and the restoration of trust in democracy*. Cham : Springer, 2020. 300 p.
11. Patrick Lee P. *Journalism ethics*. Oxford : Oxford University Press, 2018. URL: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-89> (date of request: 11.09.2024).
12. *The ethics of journalism: Individual, institutional and cultural influences*. Oxford : Reuters Institute, 2014. 240 p.
13. Bivins T. *Deon and telos in journalism ethics*. Oxford : Oxford Academic, 2015. 240 p.
14. *Trust in media and journalism*. *Springer research studies*. Cham : Springer, 2017. 278 p.
15. *Media accountability and transparency project*. *Media Accountability in Europe*. 2015. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/244147/reporting> (date of request: 11.09.2024).

References

1. *Zhurnalistska etyka* [Journalistic ethics]. (2014). Kyiv [in Ukrainian].
2. Kutovenko, O. (2014). Manipuliatsii v novynakh ta inshi etychni vyklyky dlia ukrainskykh zhurnalistiv [Manipulation in the news and other ethical challenges for Ukrainian journalists]. Retrieved from <http://surl.li/uujoxr> [in Ukrainian].
3. Pocheptsov, H. (2022). Toksychnyi infoprostir. Yak zberehty yasnist myslennia i svobodu dii [Toxic infospace. How to maintain clarity of thinking and freedom of action]. Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].
4. Standarty Rady Yevropy u sferi media: Zakonodavchy biuletyn. Kyiv [Council of Europe Media Standards: Legislative Bulletin]. (2005). Kyiv. Retrieved from https://old.archives.gov.ua/International/R_E_final.pdf. [in Ukrainian].
5. Bessarab, A., Volynets, G., Kodatska, N., Mykytiv, H., & Ostrovska, N. (2023). The development of critical thinking and fact-checking as a basis for shaping the media culture and psychological health of modern youth. *Journal of Interdisciplinary Research AD ALTA*, 13, 115–119 [in English].
6. McQuail, D. (2010). *Media accountability and freedom of publication*. Oxford : Oxford University Press [in English].
7. International federation of journalists. (2019). *Global charter of ethics for journalists* [in English].
8. Lönnendonker, J. (2015). *Media accountability and transparency in Europe*. Cham: Springer [in English].
9. Singer, J. (2022). *Ethical challenges in digital journalism*. Cham: Springer [in English].
10. Kayser-Bril, N. (2020). *Journalism, truth, and the restoration of trust in democracy*. Cham: Springer [in English].
11. Patrick Lee, P. (2018). *Journalism ethics*. Oxford: Oxford University Press. Retrieved from <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-89> [in English].
12. *The ethics of journalism: Individual, institutional and cultural influences*. (2014). Oxford: Reuters Institute [in English].
13. Bivins, T. (2015). *Deon and telos in journalism ethics*. Oxford: Oxford Academic [in English].
14. *Trust in media and journalism*. (2017). *Springer research studies*. Cham: Springer [in English].
15. *Media accountability and transparency project*. (2015). *Media Accountability in Europe*. Retrieved from <https://cordis.europa.eu/project/id/244147/reporting> [in English].

Стаття надійшла до редакції 24.11.2024.

Received 24.11.2024.

Kodatska N., Oblasova O., Tsvietaieva O. European Standards of Ethical Principles in Journalism

Purpose. *The study aims to analyze modern European ethical standards in journalism, determine their role in shaping professional norms, review the ethical dilemmas and challenges faced by media professionals in adhering to these standards, and develop recommendations for improving the system of ethical regulation in the media sector.*

Research methodology. *The study employs the normative-legal analysis method to examine international documents and ethical codes from various European countries that define the ethical principles of journalists' conduct. A comparative method is also applied to identify commonalities and differences in national and international standards of journalistic ethics.*

Results. *The research reviews the theoretical foundations and current state of European ethical standards in journalism. A comparative analysis of the key principles of ethical codes in European countries and the Code of Ethics for Ukrainian Journalists was conducted. Key trends in the development of ethical norms in contemporary European media practices were identified. An analysis of dilemmas and challenges journalists face when adhering to ethical standards was carried out. The study found that journalistic codes of ethics across European countries share many similarities due to their focus on protecting democratic values and freedom of expression. However, cultural, legal, and social differences account for variations in regulatory approaches. To enhance the effectiveness of ethical regulation, the study recommends further harmonization of standards, with particular attention to the challenges posed by the digital era and the threats of spreading misinformation.*

The research suggests implementing ethical models for Ukrainian media outlets that consider the features of the contemporary European media environment, characterized by a combination of technological innovation, cultural diversity, and global challenges. Such models could aid in adapting Ukrainian ethical standards to current realities and increasing public trust in the media as an institution.

The study developed recommendations to improve the system of ethical regulation in journalism. These recommendations focus on harmonization, enhancing efficiency, and adapting ethical regulation to contemporary challenges. Their implementation is expected to increase trust in the media, strengthen democratic institutions, and foster the development of journalism as an independent societal institution.

Novelty. *The study reveals the fundamental principles of ethical codes in various European countries and identifies trends in the changing ethical landscape of journalism in response to the development of digital technologies. It also proposes new ethical models that take into account the specifics of the modern media environment.*

Practical significance. *The findings of the study can be used to develop and refine internal ethical codes for media organizations given the adherence to European standards enhances the reputation of media outlets among audiences and partners. High-quality journalism that meets European ethical standards is also a crucial factor in media competitiveness in the marketplace.*

Key words: *European standards of journalistic ethics, ethical principles in journalism, combating misinformation, national ethical codes, media digitalization.*